

A MAGYAR ÁLLAM ÉS A TERMÉSZETES APÁK.

Írta: DR. ENGEL ZSIGMOND.

„Állami gyermekmenhely és a házasságon kívül született gyermek tartási igényének érvényesítése” című nagyterjedelmű memorandumomban, amelyet 1909. év szeptember havában nyújtottam be a belügyminisztériumhoz, a házasságon kívül született gyermek érdekében számos modern eszmét vetettem fel. Indítványoztam, hogy a belügyminiszter a gyámhatóságok és a gyámok útján gondoskodjék a házasságon kívül született gyermekek tartási igényének erélyes érvényesítéséről és a bírói gyakorlatnak kedvező irányban való befolyásolásáról. Indítványoztam a tömeges gyámság intézményének behozatalát vagyis azt, hogy minden egyes árvaszék a házasságon kívül született gyermekek nagy száma részére egy és ugyanazon személyt rendelje ki gyámul. Indítványoztam, hogy az állam gondoskodjék az állami gyermekmenhelyek kötelékébe tartozó, házasságon kívül született gyermekek minden irányú jogvédelméről és evégből minden egyes állami gyermekmenhelyhez. ügyészi állást rendszeresítsen.

Indítványaim részben már megvalósultak, részben a megvalósulás stádiumában vannak, ami elsősorban Dr. Bosnyák Zoltán miniszteri tanácsosnak, a belügyminisztérium gyermekvédelmi főosztálya főnökének, aki a házasságon kívül született gyermekek érdekében mindig oly buzgalommal és lelkesedéssel szállt síkra, köszönhető.

A tömeges gyámsági intézményt Budapest székesfőváros árvaszéke már létesítette és a példát előreláthatólag a többi árvaszékek követni fogják. A menhelyi ügyészségek tekintetében az összes kezdeményező lépések megtételére és az intézmény végleges kiépítésére még ez év őszének folyamán meg fog történni.

A házasságon kívül született gyermek jogvédelmére vállalkozó ügyvédek szervezete is már körülbelül készen van. A közvélemény felvilágosítását s a bírói gyakorlat befolyásolását célzó, dr. Steiner Hugó szerzőtársammal együtt írt, a „Házasságon kívül született gyermek jogvédelme, különös tekintettel az apasági perre” című művem első kiadása 10,000 példányban hagyta el a sajtót.

Változnak az idők. Még egy-két évtized előtt azon indítványra, hogy az állam a maga nevében és a maga részére érvényesítse a házasságon kívül született gyermeknek természetes apja ellen fennálló tartási igényét, a jogászok és a hivatalos körök egyhangúlag rámondták volna, hogy annak elfogadásáról még csak álmodni sem szabad. Az 1910. év

tavaszán pedig az összes napilapokat bejárta azon hír, hogy a budapesti magyar királyi állami gyermekmenhely, vagyis a magyar állam saját nevében pert indított, amelyben kéri a bíróságot, kötelezze G. E. nevű fiatal urat, hogy a tőle házasságon kívül született k. R. nevű gyermekért, aki a budapesti m. kir. állami gyermekmenhelyben van elhelyezve, a magyar államnak tartásdíjat fizessen.

A napilapok filozófusai nem késtek az ügyre vonatkozó szellemes megjegyzéseikkel az olvasó közönséget mulattatni. Talán felesleges is mondanom, hogy a megjegyzések megütötték ugyan a kávéházi élcelődéseknek színvonalát, de az eset jelentőségének megértéséről éppenséggel nem tanúskodtak. Hogy itt az igazságosság és a méltányosság elemi jelentőségű követelményének érvényesítéséről, arról ugyanis amit utópistáknak elkeresztelt szociológusok már régóta kívánnak, t. i. a természetes apa kiletének bírói megállapítására vonatkozó lépéseknek hivatalból való megtételéről van szó, nem is jutott ezen filozófusok eszébe.

Mit jelent az állam felperessége apasági perekben?

Az állami gyermekmenhelyek kötelékébe jelenleg 55,000-nél több gyermek tartozik, akiknek körülbelül 50%-a házasságon kívül született. A gyermekvédelmi szabályzat szerint minden elhagyott gyermeknek igénye van az állami gyermekmenhelybe való felvételre, akár házasságon belül, akár házasságon kívül született.

A liberális szabályozás igazságos és méltányos a házasságon kívül született gyermekekre és az anyákra vonatkozólag, de túlzott előnyökben és kedvezményekben részesíti a természetes apákat, akiknek módot nyújt arra, hogy a gyermek eltartásának költségeit a közre, az adózókra hárítsák. Ezen liberális szabályozás okozza, hogy az állami gyermekvédelem költségei címén az 1910. évre 9 millió koronánál nagyobb összeget kellett előirányozni. A 9 millió korona, melyet az adózó polgárok fizetnek, kétségtelenül nem sok ilyen fontos célhoz viszonyítva. Sok azonban akkor, ha figyelembe vesszük, hogy el lehet érni és el kell érni azt, miszerint ezen összegnek egy részét közvetlenül az érdekeltek fizessék. Az individualizmus és az egyéni felelősség eszméjével teljesen összeférhetetlen, hogy a gyermek eltartása ne a természetes apát, hanem a közt terhelje.

Amely házasságon kívül született gyermeket nem tartja el a gyermekmenhely, azt anyja kénytelen maga eltartani és az ilyen nő az esetek többségében érvényesíti a gyermektartási igényét az apa ellen. Ha ellenben a gyermek valamely állami gyermekmenhely kötelékébe tartozik, akkor a nőnek nem kell

a gyermek eltartásáról gondoskodnia és akkor alig jut eszébe az apa ellen fellépni. Számos anya nem is tud arról, hogy gyermekének joga van az állami gyermekmenhely kötelékébe való felvételre és azt hiszi, hogy ez a felvétel nem történhetik meg máskép, mint az apa hathatós protekciója folytán, amelynek meghálálásául az apa ellen fennállott összes igényéről le kell mondania. Számos férfi maga küldi a nőket, vetessék fel a gyermeket az állami gyermekmenhelybe, s ezen eljárásukat a legjobb óvszernek tekintik az apasági per ellen.

Az elhagyott gyermekekre vonatkozó magyar állami gyermekvédelemnek, amely sok tekintetben követendő mintául szolgálhat a művelt külföld előtt, meg kell tennie mindent a házasságon kívül született gyermek tartási igényének érvényesítése tekintetében, annál is inkább, mert tételes jogunk erre megadja a módot.

A természetes apákkal szemben való érelyes fellépés olyan szociálpolitikai akció, amely mindenben megfelel a fejlődés azon irányzatának, hogy a megtorlás helyébe a megelőzés lépjen.

kétségtelen ugyanis, hogy a gyermekvédelem terén a magánjogi intézkedés sokszor a megelőzést, a közigazgatási és büntetőjogi intézkedés pedig a megtorlást jelenti, és hogy valamely magánjogi intézkedés elhanyagolása sokszor óriási költségekkel járó közigazgatási és büntetőjogi intézkedéseket tesz szükségessé. Így van ez a házasságon kívül született gyermekeknél is.

Magyarországon több mint $\frac{1}{10}$ újszülötteknek, vagyis évenként körülbelül 70,000 gyermek születik házasságon kívül. Figyelembe véve, hogy a házasságon kívül született gyermekeknek halandósága jóval nagyobb, mint a házasságon belül születetteké, megállapítható, hogy Magyarországon legalább 500,000 házasságon kívül született kiskorú van.

Ha tíz korona havi tartásdíjnal, évi 120 koronánál nagyobb összeget egy-egy gyermeknél nem is veszünk alapul, akkor is körülbelül évi 60 millió koronát tesz ki azon összeg, amely hazánkban a házasságon kívül született gyermekeknek a természetes apáktól jár. Tudjuk azonban, hogy Magyarországon az apák által tényleg üzetett összeg a 60 millió koronának még csak í, mondd egy százalékát sem teszi ki.

Hány apasági per tétetik Magyarországon évenként folyamatba, azt nem tudom. Hivatalos adatok erre vonatkozólag nem léteznek, mert a járásbíróságok az előttük megindított perek minőségének statisztikai feltüntetésénél a gyermektartási perekre nem tartoznak tekintettel lenni. Tisztán csak az én hozzávetőleges

számításaimra vagyok utalva. Azt hiszem nem tévedek, ha azt mondom, hogy ez a szám a 70,000-nek csak néhány százalékát teszi ki. Azt lehet gondolni, hogy az apasági perek száma, azért oly csekély, mert a legtöbb apa per elkerülése nélkül gondoskodik házasságon kívül született gyermekéről. Ez az érvelés néha fel is hangzik, holott az nyilván helytelen, kétségtelen lévén, hogy ily kevés pert csak azért indítanak, mert a perindítás körül vétkes mulasztások történnek.

A tartási igény érvényesítésének megfelelő rendezése útján el lehetne érni azt, hogy ezeket az összegeket ne az állam és a társadalom, hanem a természetes apák fizessék és el lehetne érni azt is, hogy a házasságon kívül született gyermekek tekintetében igazságosabb bírói gyakorlat keletkezne.

Mennyit tesz ki azon összeg, amelyet az állami gyermekvédelem részére a tartási igény megfelelő érvényesítése útján be lehet hozni, azt megközelítőleg sem lehet kiszámítani. Hogy azonban már az első évben is legalább egy millió koronát tenne ki, az kétségtelen. Nem azt akarjuk evvel elérni, hogy az állam ezen egy millió koronával kevesebbet költsön a gyermekvédelem céljaira az adózó polgárok pénzéből, hanem azt, hogy az adózó polgárok pénzén kívül egy millió álljon az állami gyermekvédelemnek rendelkezésére a természetes apák zsebéből.

A kérdésnek jogászai részével itt nem akarok foglalkozni. Tény az, hogy a jogászoknak a dolog konstruktív oldala, jogtechnikai része sok fejtörést okozott és az is tény, hogy a kérdés ezen részlete minden szörszálhasogatás és az ellenem, mint az állam perbeli ügyvédje ellen irányuló kicsinyes üldözés dacára kielégítő megoldásra talált. A perben, amelyet eddig minden fokon megnyertem, az alsó bíróságok azt mondták: „Ha valaki tartozatlanul olyan szükséges és hasznos kiadásokat eszközöl, melyet teljesíteni másnak volna kötelessége, ezen ténynél fogva szerez jogot visszeresetre az ellen”. Semmi kétség, hogy a Curia, amelynek döntése már őszre várható, ugyanazt fogja mondani.